

GAZETA TRANSILVANIEI

ANUL LXVII.

Nr. 214.

Braşov, Luni-Marţi 28 Septembrie (11 Octombrie).

1904.

REDACTIUNEA,
Administraţiunea şi Tipografia
Braşov, piaţa mare nr. 30.
Scrisori nefrancaute nu se
primesc.
Manuscrise nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administraţiunea în
Braşov şi la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukas Nachf.,
Nux. Augenthaler & Emeric Les-
ner., Heinrich Schalek. A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelk.
In Budapesta la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII. Erzsebet-körut).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
rie garmond pe o coloană 10
bani pentru o publicare. Pub-
licități mai dese după tariful
și învoială. — **RECLAME** pe
pagina 3-a o seriă 20 bani

„GAZETA“ iese în fiecare zi.
Abonamente pentru Austro-Ungari
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminică 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate ofi-
ciile poștale din țară și din
afară și la d-nu colectori.
Abonamentul pentru Braşov
Administraţiunea, Piaţa mare,
Târgul Inului Nr. 30. etagiu
I.: Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 6 cor.
Cu dusul în casă: Pe un an
24 cor., pe șase luni 12 cor.,
pe trei luni 6 cor. — Un asem-
plar 10 bani. — Atât abona-
mentele cât și inserțiunile
sunt a se plăti înainte.

NOU ABONAMENT

„GAZETA TRANSILVANIEI“.

Cu 1 Octombrie st. v. 1904
se deschide nou abonament, la care invităm
pe toți amicii și sprijinitorii fôiei noastre.

Prețul abonamentului:
Pentru Austro-Ungaria: Pe un an 24
corone, pe șase luni 12 corone, pe trei luni
6 corone, pe o lună 2 corone.

Pentru România și străinătate: Pe un
an 40 franci, pe șase luni 20 franci, pe trei
luni 10 franci, pe o lună fr. 3.50.

Abonarea se poate face mai ușor
prin mandate postale.

ADMINISTRAȚIUNEA.

Noua sesiune dietală.

Astăzi e ziua fixată pentru des-
chiderea dietei ungare.

De mult se vorbea, că sesiunea
de toamnă, ce se începe cu ziua de
aăzi, va inaugura o nouă serie de
lupte crâncene între guvern și opo-
ziție, mai ales, că vor veni la rând
ceștiunile, ce de atâți ani se agită,
precum încheierea pactului vamal
cu Austria, încheierea de tractate
comerciale cu statele străine și re-
visuirea legii militare cu urcarea
contingentului de recruți.

Când cu contenirea lor de a
mai face obstrucțiune, koșuthiștii se
mângâiau cu speranța, că cu ocași-
nea revizuirii legii militare vor pute
se revină mai pe larg asupra ceștiu-
nilor militare, îndeplinind ceea ce a
rămas neresolvat din postulatele lor
naționale. Dér mai mult, de când cu
înființarea noului partid al baronului
Banffy s'a lansat prin diare ideea unei
coalițiuni a opozițiunii pentru a
pune stavilă tendințelor și planuri-
lor așa dișei „mâni tari“ a lui Tisza,
care și-a propus de a face ca rapor-
turile comune ale Ungariei cu Aus-
tria să reîntre în vogașele sigure și
liniștite de mai înainte.

A isbutit guvernul Tisza cât a
isbutit să dobândescă un șir de
concesiuni destul de însemnate drept
preț pentru îmblândirea obstrucți-
unii. Dér în viața de stat toate fiind
băseate pe principiul *do ut des*, i-a
venit în cele din urmă și guvernul
unguresc rindul să-și împlinescă
și el angajamentul, în schimbul ce-
lor ce i-s'au dat. Fiind-că însă situa-
țiunea generală în monarhie e aăzi
tot așa de încurcată, decât nu mai
încurcată decât mai înainte, Tisza
ca să-și împlinescă angajamentul luat
trebuie să trecă chiar peste linia trasă
de către guvernele precedente, și mai
ales de către guvernul Szell, și tre-
buie cu parlament cu tot să se aco-
modeze împrejurărilor reale și se în-
cheie pactul economic cu cine și cum
poțe, nu cu cine și cum vré.

Pentru-ca să potă face toate aceste
contele Tisza trebuie să s'asigure
eram-va, că nu se va repeta campa-

nia obstrucțiunii extreme, care ar
pute să zădărnicescă cu totul mi-
siunea ce a luat-o asupra-și de la
Corónă. Și tocmai în direcția acesta
amenințau o sémă de opozițional
în timpul din urmă în mod bătător
la ochi.

Aceste și asemeni considera-
țiuni au fost, cari au îndemnat pe
ministrul președinte Tisza să trimetă
alegătorilor săi scrisoarea deschisă, al
căreia cuprius îl publicăm astăzi;
un fel de proclamație către colec-
tivitatea celor ce sprijinesc partidul,
care păzesce aăzi oșlele cu carne.

Să mă sprijiniți să pot face rên-
duială, în dietă, decât vreți a vē
delecta în liniște, gustând din
aceste oșle!

Cam acesta e înțelesul avertis-
mentului ce-l dă ministrul președinte
în scrisoarea sa plăeșilor și călăra-
șilor săi din tabăra mamelucescă,
cerându-le tot-odată să-i dea tot spri-
jinul posibil pentru-ca să potă re-
visui regulamentul camerei, punând
drugul la porța ce era deschisă până
acuma obstrucțiunii.

E delicată și pericolosă anunța-
rea acesta de răboi, ce o face
Tisza opozițiunii. Dovadă mișcarea
și iritațiunea ce a produs-o deja
printre șirurile ei.

Lumea se întreabă, decât Tisza a
voit mai mult numai s'amenințe,
ca să potă cumva scôte mai ușor
votarea îndemnității budgetare ce
trebuie să o cêră din nou dela dietă,
orî că e decis a procede imediat la
fapt? În cazul acesta se bănușese
că ar avé de gând disolvarea dietei.

În tot cazul sesiunea actuală
dietală promite a fi foarte agitată,
dér și bogată în consecențele sale,
ce aăzi încă nici că se pot prevedé.

Voce sêrbescă despre șovinismul maghiar. Diarul sêrbesc „Branik“
din Neoplanta s'a ocupat într'unul din
numerele trecute cu șovinismul maghiar.
„Branik“ scrie, că cei-ce hrănesc curentul
șovinist maghiar nu sunt Maghiari de
baștină, ci renegați, cari urmăriod inte-
rese egoiste, s'au deghisat în salvatori de
patrie. Este o aparițiune ciudată — dice
„Branik“ — că guvernul maghiar pri-
mesce serviciile renegaților, ba le și rês-
plătesce strălucit. Adevêratul Maghiar tre-
buie să privescă cu îngrijire la viitorul
patriei sale vēdând, că creatorii opiniei
publice maghiare ies din rândurile rene-
gaților. Acestora să li-se încredințeze vi-
torul Ungariei? Maghiarul băștinaș nu prea
e aplecat spre șovinism și poțe s'o ducă
cu naționalitățile. E trist însă, că politica
de guvernament maghiar, în loc de a
împăca și a face dreptate naționalităților
și prin acesta a da un avênt mai mare
desvoltărei economice și culturale a Un-
gariei, mai curênd se identifică cu poli-
tica șovinistă meșegugită, fără ași bate
capul, că prin acesta patria noastră co-
mună suferă nespuse de mult și că Un-
garia și de alt-fel nu va deveni nici-odată
stat național curat maghiar.

„Alkotmány“ luând notă de espune-
rile fôiei sêrbesci, dice: „Fôia sêrbescă are
dreptate, de o miie de ori dreptate“.

Scrisoarea deschisă a contelui Tisza.

În numărul nostru trecut am înregis-
trat scirea, că ministrul președinte contele
Stefan Tisza s'a adresat alegătorilor săi
din Ugra cu o scrisoare deschisă, datată
din Geszt la 4 Octombrie. Scrisoarea a
produs penibilă impresie și o mare tur-
burare în sinul partidelor opoziționale din
dietă. La alt loc al fôiei noastre ne ocu-
păm cu importanța politică a scrisorii; aici
o resumăm numai:

În partea introductivă se arată, cât
de deplorabile erau stările publice înainte
cu un an, pe timpul obstrucțiunii. Ori-ce
ordine era rêturnată, ômeni și institu-
țiuni nu mai aveau nici o autoritate. Dem-
nitatea parlamentului ungar era primej-
duită și cu o cutezanță din cele mai ôrbe
s'a pus la probă încrederea reciprocă între
„națiune“ și corónă și s'a primejduit pactul
isvorit din această încredere. Ce s'ar fi
ales din „națiune“, decât asupra sorții ei
n'ar fi veghiat un domnitor, care și-a
întrebuințat totă autoritatea și puterea, ca
să se deschidă calea spre descuscătură?

Acastă cale s'a aflat, când din pro-
pria-i voință domnitorul a oferit „na-
țiunii“ nisce reforme, cari însemnăză vic-
toria dorințelor și năsuințelor noastre ga-
rantând valorarea națiunii maghiare în
instituțiunile armatei comune, fără de-a-se
știrbi comanda unitară și organizația ar-
matei.

Arată apoi neînțelegerile, ce erau
ediniôră între rege și „națiune“. Încun-
jurat de consilieri străini, regele nu-și
putea înțelege națiunea; acei consilieri
voiau să se creeze pe ruinele constitu-
țiunii ungare edificiul puterii unitare ca-
casei de Habsburg. În acele timpuri s'a
înființat armata, care începă să aibă un
organism unitar. Spune apoi că Maghiarii
tot-déuna au cerut, ca trupele recrutate
în Ungaria să fie conduse de ofițeri un-
guri și limba de comandă să fie maghiară.
Prima pretensiune a fost inarticulată în
lege, a doua însă a înteminat refus con-
secuent. Vin anii 48—49, apoi epoca tristă
ce li-a urmat și pe urmă s'a tras vèlul
asupra trecutului, s'a făcut pactul, s'au îm-
plinit toate dorințele „națiunii“, ea a de-
venit factor egal cu Austria și a dobândit
influiță decisivă și în conducerea aface-
rilor străine și în armată.

Pentru această întorsătură epocală
„națiunea“ numai o jertfă a adus: a re-
cunoscut, că *conducerea unitară a armatei,
comanda și organizarea ei aparțin drep-
turilor constituționale ale domnitorului*, ér
împlinirea dorințelor privitoare la limba de
comandă și de serviciu maghiară-le-a *amâ-
nat pentru alte timpuri*. Se întreabă apoi,
decât din dîilele lui Mătieș craiu fost'a un
moment măcar, când națiunea maghiară
să fi dispus de atâtea drepturi și de atâtea
libertate și când a tras mai mult ca acum
voința ei în cumpêna evenimentelor uni-
versale?

Vorbesce de concesiunile, ce le-a do-
bîndit în ce priveșce armata, și de solu-
țiunea acestei ceștiuni, pe care majoritatea
„națiunii“ a primit-o cu liniștire.

Trece apoi la *efectul obstrucțiunii*, a-
rătând pagubele ce le-a pricinuit și chipul
în care a fost înlăturată *anarchia* parla-
mentară. Însé exemplul pécătos, ce l'au
dat singuraticii prin rolul ce l'au jucat în
dietă, n'a putut rămâné fără urmări. Dem-
nitatea statului, respectul legilor și vađa
autorităților s'au sgduit din temelie.
Diferitele clase ale societății cu o fervóre
neînfrănată și-au desfășurat dorințele și
interesele. E necesar acum, să urmeze o
activitate de guvernare lungă și neobo-
sită, ca să știrpim din viața noastră publică
aceste fructe pernicioșe ale anarchiei parla-
mentare — ceea-ce nu se va puté face,
decât decât parlamentul va premerge cu
exemplu în împlinirea datoriei. Existența
noastră națională e concrescută cu regimul

parlamentar. Cel ce slăbesce parlamentul,
acela taie artera de viață a națiunii și-i
primejdușce existența.

Politică națională cu succes nu putem
face, decât numai în înțelegere cu corónă
și alipindu-ne strîns de pactul de la 1867
să susținem ordinea în parlament, garan-
tând domnia majorității. Nici-odată îm-
prejurările n'au fost mai favorabile ca
acum. Neînfeștați de inimiți esteri, în
deplină înțelegere cu regele nostru, putem
să ne devoltăm toate puterile pentru munca
politice naționale...

Adevêrat este, că ordinea constitu-
țională s'a restabilit. Însé învățămintele
trecutului apropiat ne conving, că viața
noastră parlamentară stă pe o basă foarte
subredă. Asupra națiunii atêrnă sabia lui
Damocle. Un grup cât de mic poțe să
oprescă înțreaga mașinărie dietală, poțe să
pună piedeci în calea înaintării noastre,
poțe să ne aducă pe cap toate primejdiile
și umilnile trecutului recent. N'am făcut
nimic cât timp n'am remediat această *stare
rușinosă*. Ar fi o ușurință criminală și o
lașă întrelăsare, decât *n'am profitat de pri-
mul period al ordinei restabile, ca să do-
bândim garanții statornice pentru viața
constituțională maghiară*. Libertatea cu-
vântului, necesitatea extremă imperativă a
discuțiunilor în parlament, nu e permis să
le stânginim. Însé *parlamentul maghiar
nu poțe fi o jucărie în mâna unor frac-
țiuni neînsemnate*, și nu putem espune ca-
priciilor sôrtea națiunii maghiare...

Se poțe, că elementele acele, cari nu
pot spera să se valideze de cât în dîilele
de scandal și de anarchie parlamentară,
să ni-se pună în cale, dér tocmai aceste
elemente au degradat nivelul dietei, îl dis-
creditéză și ducé la marginea abisului.
Față cu aceste aparițiuni trebuie să apê-
răm demnitatea și ordinea în parlament,
decât națiunea vré să-și pună viitorul pe
base mai sigure. Numai astfel putem să
punem stavilă curentului destrămării și
putrejunei...

Tisza încheie, esprimând speranța, că
în lupta acesta maioritatea „națiunii“ va
fi pe partea lui.

Cestiunea Cretei. „L'Information“
anunță, că poțe să publice asupra resul-
tatului călătoriei întreprinse de prințul
George al Greciei, guvernatorul Cretei, pe
lângă puteri scirile următoare:

Prințul George, guvernatorul gene-
ral al insulei Creta, s'a întors de la Pe-
tersburg unde mama sa, regina Olga a
Greciei, a mai rămas încă câtă-va vreme.
Relativ la șederea la curtea Rusiei a prin-
țului, diarul „Deutsche Warte“ dice, că
speranțele pe cari guvernatorul general
le avea în sprijinul Țarului, tovarășul
sêu de tinerete, au fost cu desêvrșire
amăgite.

La curtea din Petersburg i-s'ar fi
dat a înțelege guvernatorului Cretei, că
puterile nu consideră momentul opor-
tun pentru schimbarea situației politice a
insulei.

Ar fi însă dispuse să facă cretanilor
alte concesiuni, și, anume, să le permită
ca să procedă la revizuirea Constituției și
să întoomescă pe cea nouă după aceea
care se află în vigóre în regatul elenic.
Realizarea acestei reforme ar consolida
în același timp partidul guvernamental și ar
lua opoziției argumentul principal, pe care
se întemeiăză în lupta dusă în potrița
administrației prințului George.

Limba română și adunările învățătorești.

La Biserica-Albă și acum în urmă la Lipova s'au ivit — cu ocaziunea adunărilor Reuniunilor de învățători români — nise casuri, până acum neobișnuite, ca inspectorii școlari regesci ungurești, invitați la adunări, să fie salutați de către președinții adunărilor în limba maghiară.

Primul cas, ce s'a petrecut la Biserica albă l'am înregistrat la timpul său. Acum „Drapelul“ din Lugosiu vorbește de un al doilea cas analog, întâmplat la Lipova, unde președintele adunării învățătorești P. C. Sa archimandritul A. Hamsea a binevenat pe inspectorul școlar regesc cu o alocuțiune scurtă în limba maghiară.

S'ar pute dice — și de sigur, că se va și afirma — că stăm față aici cu o cestiune de etichetă seu de curtoasie. Părerea această ori cât de plausibilă ar părea fi, n'are nici o basă în relațiunile noastre de limbă cu cei de la putere în general și cu deosebire nu poate fi admisibilă în contactul public cu organele școlare ale guvernului.

Scim foarte bine ce înseamnă așa un inspector școlar regesc unguresc. Misiunea lui, în raporturile cu naționalitățile, culminează în a promova interesele limbii maghiare numită a statului, fără de nici o considerare *et si fractus illabatur orbis*. El reprezintă der nu atât autoritatea chemată a veghia să se respecteze legile, cât mai mult pe omul de încredere al puterii de stat, care umbă pe față și fără incunjur se subjuge și se cucerescă tot ce poate în interesul așa dișei răspândiri a limbii maghiare, seu cum se mai dice, în interesul culturii maghiare „singur mântuitoare“.

Sunt deci inspectorii în ziua de azi pentru noi, în ce privesc raporturile de limbă, un fel de strică-limbă, și avem prin urmare să ne ferim ca de foc de tot ce ar pute să ușureze și să promoveze împlinirea scopurilor contrare desvoltării limbii noastre.

Din aceste puncte de vedere aprobăm și ne alăturăm cu totul la ceea-ce dice confratele nostru din Lugosiu — cu privire la casurile despre cari vorbim, — scriind între altele:

Reținem deci, că nu ura contra limbii maghiare, ci *apărarea dreptului limbii noastre naționale* ne impune precauțiune extraordinară chiar și în casuri, cari la aparență par a fi simple acte de curtoasie și nimic altceva.

Dar deja la Biserica albă s'a ivit bănuiala și acum la Lipova pare a se confirma, că cele vre-o câteva vorbe rostite în limba maghiară nu sunt numai efluxul unui curtoasii deplasate, ci sunt efectele unei siluiri, la care au fost espuși președinții Reuniunii învățătorești atât la Biserica albă cât și la Lipova.

Se susține anume — și o declarație publicată de inspectorul școlar regesc după

adunarea de la Biserica albă pare a fi chiar o adevărată aserțiune — că inspectorul școlar regesc a făcut chiar prezentă prezența sa la adunare de la salutul în limba maghiară....

...Acum se mulțumesc inspectorul școlar cu vre-o câteva cuvinte rostite în limba maghiară, mâne va cere un discurs întreg și poimâne va cere ca toate desbaterile să decurgă în limba maghiară. Astfel cele vre-o câteva cuvinte maghiare rostite la Biserica albă și Lipova devin cuiul lui Pepelea în organizația reuniunilor noastre românești de învățători.

...Reuniunile noastre învățătorești sunt asocieri independente cu statute aprobate de guvern.

È un act de atențiune, decât biuroul invită la aceste adunări și pe inspectorul școlar din partea locului. È act de deosebită atențiune, der nimic alt-ceva!

È între împrejurări normale este chiar bine-venită prezența inspectorului școlar la adunare, căci i-se ofere ocaziune a cunoște pe învățătorii noștri și în cadrul vieții lor societare. Și e bine să ne cunoșcă, căci — chiar după cum a spus-o inspectorul la Biserica albă — i-se dă ocaziune să-și corecteze și îndrepteze multe păreri false de înainte.

Noi n'avem ce ascunde la adunările noastre, căci noi nu urmărim scopuri ascunse seu neertate. Cu cât ne cunoște lumea mai mult în lumina adevărată cu atât mai bine este.

Pe motivul acesta nici nu putem ave nimic contra invitării inspectorului școlar regesc la adunările noastre, ba ne-am bucura chiar decât ar veni chiar și ministrul de culte și instrucțiune în mijlocul adunării, ca să vadă că învățătorii noștri nu sunt niște urși, cari mănâncă omeni, cum se crede pe la Budapesta!

Der decât venirea și prezența inspectorului regesc la adunare înseamnă desbrăcarea reuniunii de caracterul său original, atunci nu mai are nici un rost a dori prezența lui la adunare și prin urmare nici nu mai avem să-l invităm.

Noi îl vedem bucuros ca ôspe, der trebuie să protestăm energic, decât venirea lui la adunare este legată de condițiuni atât de primejdioase pentru existența reuniunilor noastre....

Combaterea malariei.

De Dr. I. Popp, medic-colonel.

(1) (Urmare.)

Prin această, prezența eventual constatată în sânge a acestor forme permanente atât de rezistente câștigă o importanță enormă în practică. Un bolnav de malarie nu poate fi considerat vindecat și scos din primejdia infecțiunii cât timp un rezultat negativ al cercetărilor exacte și repetite asupra sângelui și restabilirea forțelor și a puterii alimentare nu o justifică această. Trebuie să se aibă în vedere, că diagnosa bôlei trebuie să se razime meru pe faptul, decât se găsec paraziti în sânge? Mai departe trebuie să se aibă în vedere, că înainte de cercetarea sângelui nu e permis să se dea chinină, spre a nu în-

greuna seu zădărnici diagnosa, înse după constatarea bôlei se nu se întârzie cu tratamentul energic de chinină. Din sârurile de chinină este de preferat chininul hidrochloric. Luat în soluție, are efect mai sigur și mai repede, decât în formă de tablette seu bulin. Hapurile de chinină nu sunt de recomandat. Clysmele de chinină, ce e drept, nu sunt fără efect, să se întrebuinteze înse în cas de intoleranță a stomacului numai ca expedient de câte-ori nu s'ar pute momentan procura injecțiuni subcutanee. Acestea din urmă au avantajul că nu supără stomacul și că nu se face în corp un deposit de chinină, căruia i-se poate atribui un efect mai durabil, fiindcă observațiunile au arătat, că sarea de chinină administrată în cantitate suficientă operază repede, înse peste tot se eliminază mult mai încet decât la ori-care altă formă. Cu deosebire pentru practica spitalicească, și și în afară de spitaluri pentru acei bolnavi, pe cari medicii nu vréu ori nu pot să-i viziteze mai des, vor fi de preferat injecțiunile subcutanee de „chinin bimuriatic“.

Importanță la tratamentul de chinină în ori-ce formă, este acceptarea sfatului, de a nu opera cu doze mici. Dosa cea mai mică zilnică este pentru adulți 1.0 gram, èr la injecțiunea subcutanee 0.5 gram. Nu este consult a repartisa dozele zilnice în mai multe doze mici. Numai la doze zilnice mai mari, să dicem „per os“ 2.0 gr. în primele 3—4 zile ale tratamentului, trebuie să se dea prima jumătate 2—3 ore înainte de accesele de friguri așteptate, èr a doua jumătate câtră sfârșitul accesului. Dosa zilnică minimală de 1.0 gr. se se urmeze cam o săptămână și decât nu se presentă frigrurile, se poate lua în orele dimineței, cam o oră înainte de dejun.

Decă de la ultimul acces de friguri a trecut o săptămână, se va lua după sfatul lui Koch, vr'o două luni în fie-care a 9, 10, 11-a și câte 1.0 gr. chinină, mai bine dimineța pe stomacul gol. Decă în timpul curei ulterioare se ivesce recidiva de friguri, se va lua tratamentul inițial.

(Va urma.)

Răsboiul ruso-japones.

Asupra evenimentelor pe câmpul de răsboi au sosit foarte puține sciri mai de sémă.

Diarele din streinătate primesc din Petersburg și Mukden scirea, că pe baza informațiilor din urmă, *Kuropatkin* ar pregăti o mare luptă în regiunea Mukdenului.

„Lokalanzeiger“ află din Mukden, că de câte-va zile domnesce mare agitațiune în oraș și se crede în general, că *Kuropatkin*, care a primit dișele aceste mari întăriri de trupe, va profita de pretinsa slăbiciune a Japonesislor și va ataca pe *Oyama*.

De altă parte se anunță, că lui *Kuropatkin* i-ar plăce să atragă pe Japonesi la fluviul Hun, unde armata rusescă are pozițiuni escelente pe înălțimile situate de-a lungul fluviului.

Din scirile mai noué reiese, că cavaleria rusescă se menține statornic în apropierea trupelor japoneze, neliniștind meru avanposturile inamicului, ba nu lasă în pace nici tabăra armatei lui *Kuroki* de lângă minele Yantai.

Intr'aceea se anunță, că Rusia trimite necontentit trupe în Manciuria. Dintre trupele europene corpul 6 de armată a sosit deja pe câmpul de luptă, a mai rămas pe drum numai o diviziune de cazaci. Corpul 8, pe care Țarul l'a trecut în revistă, va pleca și el cât mai curând. Acest corp îl formeză divisiunile 14 și 15, fie-care având câte 4 regimente de infanterie, cavalerie și artilerie. La corpul 8 a fost atașată diviziunea 52, constând din 4 regimente. Afară de acesta au mai fost trimise numérose tunuri grele și de munte.

Despre situația la Fort-Arthur nu se vestesce nimic nou. „Daily Mail“ află din Cifu, că Japonesis pregătesc un nou atac. În acest scop au transportat 4 mari tunuri de asediu dela Dalny la Takusan.

SCIRILE DILEI.

— 27 Septemvrie v.

Familia regală română la Iași. Din Iași vine scirea, că populațiunea orașului din toate straturile sociale pregătesc o primire strălucită Soveranilor și Principilor moștenitori români. Numérosele societăți culturale, artistice, economice, precum și acele de muncitori, au ținut întruniri speciale, hotărându-se, ca toate asociațiunile să fie reprezentate la manifestațiunile de devotament și de dragoste, ce se vor face auguștilor ôspeți. Studențiunea universitară a hotărât de a-și manifesta cu totă căldura cuvenită iubirea ce o pörtă Soveranilor și Principilor. În special Principelui Carol i-se pregătesc nenumérate msifestațiuni, toate pline de entusiasim. S'a hotărât și o treia reprezentație de gală în onôrea Soveranilor și a perechei princiare. Ea se face în sala Teatrului Național, în sêra de 4 Octomvrie reprezentându se piesele „Ullranda“ și „Mariôra“. Soveranii, Principii moștenitori și ministrii vor asista. Primăria va oferi trei banchete de câte 40 de tacâmuri. Aprôpe toate odăile hotelurilor sunt reținute. Pavoazarea orașului urméză cu activitate. Toți episcopii eparohiilor din Moldova au anunțat participarea lor la serbări.

Representanța comunală a orașului Brașov își va ține Miercuri 12 Octomvrie, eventual Joi 13 Octomvrie adunarea generală ordinară în sala de la casa sfa-

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

(6)

Ferestra sclipitoare.

De F. Clemens.

— Urmare. —

Se apropiă de dulap, să vadă ce e într'insul? Era deschis. Puținele obiecte ce se aflau în el, păreau menite esclusiv pentru un menaj din cale afară sêrăcăcios, ca și ôlele de pe poliță. Pe raftul cel mai din jos al dulapului era o grămadă de lut, cu care de sigur lipiau pe jos când se strica pământul.

„Trebuie să mai fie aici o încăpere, căci în această nu vèd nici pat, nici alt culeuș“, murmură Moulin dând din cap și umblând cercetător de ici până colo. „Ha? Par-că sună a gol sub picioare! Fără îndoieală, de subt trebuie să mai fie o încăpere. Póte vr'o pivniță? Trebuie să aflu numai decât.“

Se pune să cerceteze, dór va descoperi vr'o intrare. Pe din afară nu ză-

rise vr'o ușă. Trebuie să fie deci vr'o intrare cu oblon seu tarabă, cum se obișnuiesc la unele pivniți. Nu vedea înse niciărî vr'o verigă seu mâner. Incepù să scormonescă cu tironul de fer, ce era la capêtul din jos al toiagului. În zadar! Der totuși — nu putea să se înșele! Decă dedesut este vr'o încăpere, atunci trebuie să aibă și intrare undeva. Cum își rotea privirile împrejur, de-odată zări o ridicătură de pământ în mijlocul încăperii. S'a pus să scormonescă la acel loc lutul și étă, că o verigă de fer eși la ivelă. Repede își viri degetul în verigă și lutul se ridică pe-o suprafață de vr'o trei sferuri de metru.

„Aha!“ esclama detectivul, „acuma sciu la ce se întrebuinteză lutul din dulap. Cu el se lipesc crepăturile la deschidêtura ușei. Atâta precauțiune este o dovadă de-o conscientă rea. Sunt curios ce este dedesupt.“

Deschidêtura conducea într'o pivniță întunecósă, èr la marginea ușei se vedea rëzimat capêtul superior al unei scări.

„Ce să fac eu acum fără lumină?“ șopti Moulin agitat. Nici o clipită nu se gândea îndrăsnețel om la primejdie. Mai aruncă o privire jur împrejur în colibă și ochii i-se înseninară. Intr'una din ôle găsi un opait. Chibrituri avea la sine. Cu mâna tremurătoare de emoție aprinse feștula și se cobori fără întârziere pe scară.

Aici găsi o cavitate ca și cea de sus, cu deosebirea, că aceasta nu avea ferestri. Cu opaitul în mână incepù să cerceteze în stânga și dreapta. O masă și câte-va lașițe, ca și d'asupra, și nisece lăși într'un colț. Din podele atrîna o lampă mare și pe masă se aflau nisece instrumente curiose. „Ce-or fi și astea?“ se întrebă Moulin uimit. „Cratițe, tigăi, plumb, cisor și alte soiuri de metal. Și aici!“ — ridicând capul unei lăși — „tot felul de forme, modele, instrumente de cântărit“. O, aici nu avem de a face cu contrabandiști, ci cu alți criminali mult mai isteți. Nu mai încăpea nici o îndoieală, că se afla într'o fabrică de falsificat monede!

Iritat la culme se apropiă de a doua

ladă, pe care o găsi înse încuiată. Numai decât apucă o daltă și un ciocan de pe masă și sparge zăvorul. Ridicând capacul, a rămas încremenit de comorile, ce le vèdù aici. Lada era aprôpe plină de monede de aur, firesce falsificate. Productul sîrguintei falsificatorilor, cari de sigur totă vara fabricau aici la bani, èr érna li puneau cu multă dibăcie în circulație. Cu o senzație de gróză detectivul se aplecă asupra lăși și trecù prin mână câte-va monede.

Decă era aur veritabil, detectivul din aceea clipită ar fi fost om bogat!

De-odată înse îi trecù prin minte importanța descoperirii acesteia. „Omni norocului sunt eu! ce mai la dél la vale! Am descoperit fabrica faimósei bande de falsificatori, pe care o urmăresce bietul Roche! Decă mi-o-ú aranja bine lucrurile, póte voiú reuși să pun mâna pe premiul de cincî mii de franci. Der acum, haid să plec și să înlătez ori-ce urmă a prezenței mele. Firesce, ferestra spartă...“

Nu putù să-și urmeze mai departe

tului. Inceputul, Miercuri la orele 4 p. m., Joi la 3 ore. Tot Miercuri înainte de adunarea ordinară reprezentanța va ține o ședință extraordinară sub președinția d-lui viceșpan. Ședința extraordinară va avea ca obiect alegerea inginerului, eventual a asistentului de inginer.

Comunitatea de avere a fostului regiment confinar romano-banatic Nr. 13 a trimis sub Nr. 731/C 1904 oficiilor comunale următorul circular: Din partea Comunității de avere a fostului regiment confinar romano-banatic Nr. 13 se vor distribui pentru anul școlar 1904/1905 la elevii ai școlilor medii, adică gimnasiu, școle reale, comerciale și preparandii, a școlilor militare, alte școle de specialitate și în deosebi acelorora, care frecventază academia de silvicultură, ajutoare în bani, ceea-ce pe această cale se aduce la cunoștința tuturor interesaiilor. Ajutoarele se vor conferi numai la *fiu sêraci ai împăduritorilor*, însă diligenți, cu progres bun în studii și cu purtare bună, cu aceea observare, ca în gimnasiu sêu reale în prima linie acelorora se confere ajutor, care în rogarea lor își exprimă dorința a-se înscrie mai târziu la academia de silvicultură. Cei ce doresc să obțină vr'unul din aceste ajutoare sunt provocați a-și subterne petițiile lor timbrate în tota regula Comitetului comunității de avere până la 20 Octomvrie 1904 st. n.

Istoricul gimnasiului din Blășiș. Profesorul Aron Deac publică în „Fôia școlastică” un apel către toți cei ce au *depus esamenul de maturitate la gimnasiul din Blășiș*, rugându-i a-și comunica cât mai curând *posiția lor socială*. D-l profesor Deac are trebuința de aceste date pentru istoricul gimnasiului care în curând se va da la tipar.

Cununie. D-l Dr. Liviu Micșă avocat în Deșu își va celebra cununia religioasă cu d-șora Lucreția David la 15 Octomvrie n. în biserica gr. or. din Abrud.

Comerțul ambulant la târguri. Ministrul r. u. de comerț a dat o circulară (Nr. 58,527 din 30 August), în care enunță, că pe baza legii de la 1887 (art. 18 § 1) la târgurile de săptămână afară de articolele industriei de oasă alte produse industriale nu se pot vinde decât de către locuitorii domiciliail în acea localitate. Excepție fac localitățile, unde printr'un statut special se admit și cei din afară ceea-ce este foarte rar. Prin urmare negustorii ambulanti de regulă *le este interzis a-și despacheta mărfurile la târgurile de săptămână*. Excepție fac negustorii ambulanti din Ungaria de nord (Slovacia) cărora §ul 2 al numitei legi le permite exercițarea dreptului lor vechi.

Necrolog. În Bobâlna a încetat din viață la 6 Octomvrie Ana Adamovici proprietară. Inmormântarea i-s'a făcut la 8 Octomvrie în cimiterul bisericii gr. or. din Bobâlna.

Un candidat de avocat caută aplicare în cancelarie advocațională. Pentru informațiuni a se adresa la redacțiunea ziarului nostru.

Tetru german. Sâmbătă s'a dat „Die Räuber” de Schiller cu mult succes. Așeră opereta „Die Wiener Frauen”, (novitate), care se repetă și astăzi Luni.

gândirea, căci în momentul când era să se ridice și să închidă capacul, o lovitură strașnică pe dinapoi îl nimeri în țeșta capului și Moulin, cu un țipet de durere, căzu fără simțiri la pământ.

4.

Când Moulin și-a venit érași în simțiri, sêu mai bine: când a început a-și veni în simțiri și respirând adênc își deschise ochii, în jurul lui era întuneric beznă. Leșinul sêu trebuie, că a durat mai multe éesuri. Uimit și consternat, se uita împrejurul sêu — dér în proximal moment o senzație de grôză îl sguduî din crescut până în tâlpi. Simția, că nu se află pe teren solid, ci din contră se mișca necontenit, neavând sub el temelii, ér mâinile fi atêrnau în vèzduh.

De-odată s'a redeșteptat într'insul ca fulgerul deplina conșiență a situațiunei își aducea aminte, că l'a pâlît cineva în cap și cu spaimă trebui să constate în sufletul sêu, că a ajuns în mâinile unor dușmani inexorabili.

Ce se petrecea acum cu el? Dômnne Dumneșeule! Simția, că plutesce în aer și că îl slobod în jos ca într'o grôpă!

Teatru român de diletanți.

Brașov, 10 Oct. n. 1904.

A fost o bună idee de la d-l Zaharie Bârsan de a înjgheba o societate de diletanți, cu care să delecteze într'o sêră publicul român din Brașov.

Și ca a fost fericit în alegerea ansamblului, s'a vèdut la reprezentația de așeră, care a fost reușită peste toate așteptările.

Ér publicului brașoven i-se cuvine laudă, că s'a grăbit să încurajeze inițiativa frumoasă.

Prima piesă a fost o comedie de situație a autorului vecinic tânăr Scribe în traducerea d-lui Bârsan. Pôrtă numele de „Stêua mea” și a fost interpretată de următoarele persoane: D-l de Kerbenec, manufacturist: interpretat de d-l Sofronie Roșca, Hortansa, fîca acestuia: d-șora Miți Munteanu, d-l de Paimpol: Victor Branște, Eduard d'Ancenis nepotul d-lui Kerbenec: Zaharie Bârsan, Yosseline, cameriera d-na Maria Gr. Popescu.

Un vechi proces între unchiu și nepot se stinge și o veche dușmănie se conciliéază prin cunoscuta rețetă a amorului între fîca Hortansa și nepotul Eduard, pe carl întâmplarea îi aduce în situații cu desnodament mulțumitor. De garnisêla comică, indispensabilă chiar pentru desnodamint, se îngrijesce peșitorul refuzat Paimpol și Yosseline, care cu tot rolul ei de camerieră, jôcă un rol însemnat în potențarea intrigei.

D-șora Miți Munteanu în rolul Hortansei era o apariție din cele mai simpatice. Pronunțarea ei frumoasă, tonul natural al conversației de salon și întréga ei atitudine au cucerit din capul locului publicul. Ea a știut să interpreteze cu deosebire soluțiunea conflictului cu multă gingășie.

D-na Mariți Popescu a fost o camerieră tip, și era așa de familiară pe scenă ca și o subretă de profesiune. S'a achitat escelent de rolul ei.

D-l Bârsan, deși forța lui este tragică, prin siguranța cu care se mișca pe scenă, prin farmecul dicțiunei sale și prin mimica sa desevirșită a tradat pe artistul de profesiune, familiarizat cu tainele scenei.

Rolul ingrat al peșitorului păcâlît l'a interpretat d-l Victor Branște cu o serioșitate hazlie și spre mulțumirea generală.

Manufacturistul nervos și contrariat de procesul îndelungat cu nepotul — a găsit un abil interpret în d-l Sofronie Roșca.

Delicata fantasie-dialog a lui Musset „Nôptea de Octomvrie” în traducerea lui Lecca a fost interpretată de „Musa” și „Poetul”.

Rolul musei îl avea d-șora Lucia Bog-

dan, care atât prin gingășia apariției sale cât și prin dicțiunea ei clară și dulce a fermecat publicul. Domnișorei Lucia Bogdan îi curgea vorbele ca nisce mărgăritare alese de pe buze.

D-l Bârsan ca interpret al poetului era în elementul sêu visător și s'a întrecut cu sine însuși.

A treia piesă „Steaua” de Gill și Richepin trad. de Radu D. Rosetti este una din dramele cele mai emoționante.

Sir Richard (Bârsan) în urma adulterului soției sale, Berta, (d-șora Munteanu) rămâne cu inima sdrobotită și sufletul întunecat iubindu-și cu o căldură extraordinară de fiul sêu George (d-șora Lucia Bogdan.) Adultera după o absentă de mai mulți ani se întorce și încurajată de servitorului Sam (d-l Comanescu) cere să fie iertată și primită în apropierea copilului. Scènele între soția necredincioasă, penitentă, și între bărbatul cu sufletul împietrit, care nu vré să cedeze și nu vré a o cunoscă, conțin un element tragic sguduitor.

D-l Bârsan s'a arătat aici pe un pedestal înalt, și Brașovenii, carl nu avură ocaziune a-l vedé de când s'a întors din Berlin, au putut constata cu bucurie un progres însemnat în felul cum interpretéază vulcanul clocotitor al unui suflet rănit. Tragicul își atinse culmea când nefericitul tată își ucide copilul de tēja ca să nu ajungă în mâinile mamei detestate. Un fior a trecut prin public și mulți ochi se scâldară în lacrimi.

D-șora Munteanu pe care în prima piesă am admirat-o în conversația ușoră de salon, a dovedit că și în scenele dramatice încă este superiôră prestațiunilor, la carl ne așteptăm de obicei de la un diletant. Acesta s'a vèdut mai ales în scena finală unde durerea mamei izbucnesce cu forță elementară și ea cade leșinată peste cadavrul fiului.

D-șora Bogdan în rolul copilului a fost de o naivitate adorabilă.

D-l Comanescu s'a achitat de asemenea destul de bine de micul sêu rol.

După reprezentație diletanții și mulți din public s'au întrunit la villa Kertsch în salonul separat. Aici părintele Dr. Saftu a rostit un toast pentru venerabila mamă a d-lui Bârsan, care venise anume de la S.-Petru. D-l Ilie Savu a toastat pentru d-l Zaharie Bârsan, ér d-l Aug. Paul pentru d-na Popescu și d-șorele Miți Munteanu și Lucia Bogdan.

Intre ôșpeți am vèdut și pe d-l Iancu Bogdan, decanul facultății de litere și filosofie din București aflător în trecere la casa părintescă. Doué surori ale d-sale (d-na Popescu și d-șora Bogdan) erau între diletanți.

Atât la reprezentație, cât și la întrunirea de la villa Kertsch, măestrul George Dicu cu taraful sêu de lăutar, a delectat publicul cu alese cântece naționale.

Rep.

Bibliografie.

Geografie. Tomul I. Regatul Ungariei. După D. Laky. De D. Făgărășianu și S. Moldovanu. Brașov, Editura Zeidner. Tipografia A. Mureșianu. Ediția II. *ilustrată*. Cartea acesta este destinată pentru școlile secundare și este lucrată pe baza planului ministerial mai nou. Prețul unui esemplar legat 2 corône.

„Fôia școlastică” din Blășiș, n-rul 15—16 are următorul sumar: 1) În préjma anului școlastic, de A. Bran. 2) Ceva despre creștere, de Isaic Ioan. 3) O scrisôre întârziată, de I. F. Negruțiu. 4) Noul metod de propunere, de G. Târđiu. 5) Cătră un prieten, de Delatotoiu. 6) Surmenarea, de Gracchus. 7) Convocări. 8) Românii din Basarabia, de V. Gr. Borgovanu. 9) Individualitatea în educațiune, de Octavian Prie. 10) Cărțile bune, de G. Târđiu. 11) Alexandri și Bolintineanu. 12) Consemnarea membrilor. 12) Concurs. Diverse.

ULTIME SCIRI.

Budapesta, 10 Oct. În ședința de astăzi a dietei Kossuth a cerut esplicări de la ministrul-președinte Tisza asupra planului de revisuire a regulamentului camerei. În conferința ținută de partidul independist, Kossuth a declarat, că partidul va combate energic orî-ce încercare de a restringe libertatea cuvântului.

Diverse.

Se duc blonde! Acest dureros strigăt — dureros pentru cei carl se înebunesc după ochii de azur și pèrul ca spicul de grâu, dér îmbucurător pentru frumôsele brune cu ochii plini de vâpăi — strigătul acesta a fost scos de un American, și bine înțeles de un savant, ér acela care în Europa a repercutat ecoul acestui strigăt și l'a comentat, este eruditul critic Emile Faguet.

Femeile blonde adecă, fiind de o constituție mai slabă, în virtutea legii selecției lui Darwin, trebuie să piară și savantul american, cu ajutorul elasticei statistice, caută să probeze, că tipul blond se răresce din ce în ce mai mult, pe când femeia brună își întinde tot mai mult domnia ei.

Lucrul acesta l'au susținut de altfel înaintea prospătului savant american alți nu mai puțin savanți antropologi europeni. Dér Americanul a exprimat acest adevér, căci după toate probabilitățile științei este un adevér — într'un mod mai tragic, ne-a mișcat mai mult pentru-că ne-a profetisat dispariția nu a omului blond, ci a blondei.

Va dispere deci femeia blondă! Generațiile de după noi, nepoții, strănepoții sêu răs-strănepoții, nu vor mai puté să se mai extasieze în fața părului blond-cenușiu, care face mândria sentimentelor bavareze, nu vor mai vedé bucele de faiorul de cânepă, sêu galbenul ca mătasea, sêu ca spicul de grâu copt. Nicl vor puté nenorocitele generații, să-și mai cufunde arđetorele priviri pătimașe în liniștea ochilor mari albaștrii, senini și curați ca seninul cer al unei luminoșe dimineți de primăvară!...

Domnii abonați ai fôiei noastre, cari nu și-au reînôit încă abonamentul sunt rugați a-l reînôi cât mai curând ca să nu li se întrerupă regulata espedare a ziarului.

Administrațiunea
„Gazetei Transilvaniei”.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil Traian H. Pop.

„Pecatele mele! Dór nu mă bagă în mormânt! M'or fi creșdând mort și de sigur mă înmormântéază. Grôza fi oprl bătaia inimii. Voia să țipe, să strige. dér nu putea. Sunetele i-se opreau în gât și nervii îi erau paralizați de fiorul spaimii.

Și a avut noroc, că n'a putut striga. Tăcerea i-a salvat viața, după cum se convine în curând. O voce aspră îi pètrunse de sus la urechi, dicând cătră o a doua persoană: „De ce-ți mai bați capul atâta, Luț? Dă-l de ripă mai repede. Sêu cređi că-l mai dor ôșele?”

„Ce, sunt nebun?” răspuse o altă voce. „Sê rămână cadavrul atêrnat de vr'un colț de stâncă, de unde să nu-l mai putem scôte? Și apoi se mai pôte întempla să se mai rêtécéscă cineva pe aici, și apoi...”

„Proști! Cine să vie pe aici?”

„Cum? Proști? Dér asta cum a venit? Nimic nu e imposibil! Cadavrul ne-ar trada! Mai bine să-l slobodim în jos și unul din noi să se cobóre la lumina zilei și să-l ascundă în desișul prăpăstiei. Astăzi, firesce, e prea târđiu”.

„Dér ôre cine pôte să fie?” întrebă o a treia voce.

„Mai scil? În tot cazul ne cunoscea secretul și acum își plătesce cunoștința cu viața”.

„Un simplu turist nici-odată n'ar fi îndrăsnit să pètrundă în colibă”, se auđi érași glasul cel dintâu. „Eu pun rămășag” că asta-i spion polițienesc. Nu ați vèdut, că era înarmat cu revolver și cuțit?”

„L'am vèdut odată în Cauterets”, adaogă o altă voce mai puțin aspră. Moulin de jos trăsări. Cunoscea vocea. Era a gravorului Chateraut. Va să dică tot se adevéresce bănuiala! Ce bine că Chateraut nu-l cunoscea personal! Moulin îl cunoscea, dér gravorul nu-l cunoscea pe Moulin. Avea ordin când fu însărcinat cu supraveghiarea, ca el să scie toate despre Chateraut, pe când acesta se nu scie nimic despre detectiv. Spre acest scop Moulin a observat falsificatorul înainte de liberare mai multe zile de-arêndul printr'o gaură din ușa celulei. Vocea lui subțire tēmase în amintirea detectivului.

(Va urma.)

